

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЬАТИ

Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqsa boshlagan

• 2006-yil, 7-iyul

• № 27 (3856)

Мақом санъатининг асл анъаналари буюк устоzlарнинг ижоди ва ижро талкини оркали бизгача ётиб келган. Устоzlар ижорасидаги кўй ва мақом ашулалари, ҳамнафаслик анъаналари билан сурорилган катта ашулалар буғунги авлод учун ўзига хос мактаб вазифасини ўтамоқда.

БОҚИЙ АНЪАНАЛАР

Юртимизда хар иккى йилда ўтказиладиган мақом ансамблари ва катта ашула ижорочиларнинг қўрик-танловлари нобб меросимизнинг келажагини ўйлаб килинётган ишлардан биридир. Бундай танловлар кўплаб истеъод эгаларини кашф этмоқда.

Яқинда Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, Ҳалқ ижодиёти маркази, бир катор жамғармалар ҳамда ташкилотлар ҳамкорлигидан шундай тадбирлардан бири — Ўзбекистон ҳалқ артисти Ҳожикон Болтаев хотирасига багишланган ҳаваскор мақом жамоалари ва катта ашула ижорочиларнинг анъанавий қўриктанлови ўтказилди. Мазкур тадбирдан асосий массада мақом ва катта ашула санъатлари ижро анъаналарини саклаш, уларни янада ривожлантириш, оммалаш-

тириш, айниқса, ёш авлод ўртасида кенг тарғиб этишдир.

Бундай йирик анжуман Хоразмда ўткалишишин ўзига хос размий мазноси бор. Зеро, Хоразм қадимдан мусика санъатига бой бўйиб, айниқса, мақом санъатининг ўзига хос ижро услуг-анъаналарини саклаш ва яратишида етук санъаткорларнинг хизматлари бекиёс. Жумладан, ноёб ижро соҳиби Ҳожикон Болтаев XX аср Ҳоразм мақомчилиги ривожига баракали хисса бор. Шуни таъкидлаш лозимки, ўтмишда мақом санъати ёки катта ашула ижорочилиги умуман тарқалмаган вилоятларда хам ба санъатга қизишиз тобора ошиб бормоқда. Ҳумладан, Коракалпогистон, Сурхондарё ва Қашқадарё воҳаларидан келган қатнашчилик мақом санъати ривожланган вилоятлар билан тенгма-тенг беллашдилар.

Давоми иккинчи бетда.

7 июлдан 6 авгуастгача
Тошкентда Иркутск мусиқали
театри гастроллари ўтади

ТЎРТИНЧИ УЧРАШУВ

Иркутск мусиқали театри жамоасини спектакллари тошкентлик санъат ихломандарига яхши таниши. Жамоа илгари уч марта — 1972, 1980, 1988 йилларда пойтахтиимизда гастрол сафарларida бўлган.

Шубҳасиз, охирги сафардан бўён ўтган деярли йигирма йилга яки муддат давомида театр репертуаридаги жиҳдий ўзгаришлар бўлди. Бугун жамоа опера, балет, мюзикл, рок-опера, волевий каби жанрларда спектакллар нафойиш этмоқда.

Навбатдаги гастрол давомида иркутскилар ўзбекистонлик муҳлислирига 12 та спектакл тақдим этилди. Улар орасидан Имре Калманнинг "Силва" ва "Монмартр фиаласи" оперетталари, Штрауснинг "Минг бин кечи" опереттаси, Федерик Лоунинг "Мени ўй, Кэти", Жул Стойнинг "Жазда фаткат кизлар" музиклари, И.Дунаевскийнинг "Оқ акция" опереттаси, Алексей Рибинниковнинг "Юнона" ва "Авост", Эндрю-Лойд Уэббернинг "Иисус Христос-су-перлюдуз" рок-оперларидан бор. Ёш томошабнайлар "Ўн иккى ой" мусиқий эртак ҳаромонларидан билан учрашсалар, балет санъати ишикбозлари диккатига "Ҳам илоҳиёт, ҳам илоҳи" деб номланган балет кечаси такдим этилади.

Театр гастроллари эса "Биз Байкал киркоқлари-

Сўнгги қўнфироқдан Кейин...

Айни кунларда бўлашак тала-
бар олий ўкув юртларига ҳуж-
жат топширмоқдалар. Талаба
бўлиши орзуидаса юрган ёшлар
учун безовота кунлар бошланди.

Ўта ёки ўт-максус таълими-
ни якушлади, ёки олий маъмулат
олиш ниятида бўлган ёшлар ўзла-
рини айтирунент деб ёзлон
килишиади. Чиндан ҳам биргина
шу ёз замерида ҳар бир ўнининг,
ҳар бир орзумандиган бирор бир
инstitutiga ёки университетга кириш
ишикли, келажак режаси, шу-
нингдек, ота-она, дўст-бирорад,
устозлар, маҳалла-кўй олдида
ўзининг нимага кодирлигини
кўрсатига бўлган ҳардати ётди.

Мактабни туттигаб-туттамаг
айтирунент, кайфиятига тушиб, ки-
тобга шўнгичиган йигит-кизлар токи
1 авгуаста қадар ўзига нисбатан
анъянинш юланни юларни юршиди. Ань-
чийни уларни ҳама юларни таниб-танима-

ган тенгдошлари ичидаги билими, ис-
тедоди, имконнити жиҳатдан ўзла-
ридан қолишимайдиганлар ҳам бор-
лигини деярли сезизимайди. Шундай
бўлса ҳам, айнан имтиҳон ку-
нига келиб уларнинг ҳақиқонин тас-
вирлаб бўйлам қолади. Сабаби, кечи
"билимим обидон ҳарханди" деб
юрган айтирунент айни имтиҳон
пайти, кўлига саволлар ва жавоб-
лар варакасини тутганди, атрофида
туттигандар ўннинг айтирунент
лардан эмаслигини билганди ҳис-
килдади, бугун наини билим-
иктидорини, ўнга кўшиш ёшлик
гурунни, ёнг мумими, жамиятда ўз
ўрнини топиш учун бўлдишнинг мур-
ракаб курашда чиқарасини ҳама-
намоён этиши шарти.

Айтирунентлар орасидан "омад ва
омадсизлик" атасими бор. Баъзилари бун-
га астойдил ишонишиади ҳам. Аммо ки-
риш имтиҳонлари тест саволлари асо-
сида ўтказиладиган бошлангандан бўён
буатам бироз кучини ўтказибди.

Ончигини айтирунентлар орасидан
имтиҳонни якка-якка топшири-
ши, билет тортиши ва

унда ўз омадини си-
наб кўриши ёнди ўй-
да. Ҳозирда барча
олий ўкув юртлариди-
да бир кунда, бир вакт-
да, бир хил талабада,

асосииси, ҳамманинг

Носиржон ЖУРАЕВ

и-
2006

—

Кўнғида очиқ-ошкора им-
тиҳон топширилди. Марҳамат,
кимнинг имли зўр бўлса, ол-
динга ўтсан.

Бирон ҳатто ўтга таълимда
хам таълиқор илим ўтла-
нишади.

Иккиси оғизида оғизида кутилди.

Инди оғизида оғизида кутилди.

Бахтидин САДРИДДИН

ЮРДНИНГ ОРИ УЧУН ОФРИСА ЖОННИНГ...

Эгам хоҳлаб нурга тўлган —
Ерга ҳаёт кўнсан ило:
Момоҳаво керак бўлган
Одам Аточун аввало.

Эгам сўйган — АЁЛ нозил,
Хатоликлар бўғлангандир.
Дунё — зурёд кўчган фасл,
Пайтамбарлар туғлангандир.

Алла — севинч, алла — маълам,
Аёл тунни кўп бузганандир.
Ул Ясавий тиришни ҳам
Қорасоч энам эмисандир.

Севган ўғил, севган қиз деб,
Сутага қўшиб ўчинг дарсин,
Аёл боққан юрт кутқаз деб
Широқ билан Тумарисин.

Мард ўнгитни қай вакъта
Шўрлик аёл бола қўлган,
Ёнгий босиб келган чоғда,
Отга мин деб нола қўлган.

Дунё надир! Дунё — тодир,
Шохга кушлар қўйдиргандир.
Эркак ёлиз кам саводир,
Битта аёл тўлдиргандир.

Савол тупроқ. Савол кўмса,
Кўкараман. Майса — жоним.
Буюк Темур ўйга чўмса.
Жаъоб бўлган Бийхоним.

Яшаш ширин. Асал доим,
Негалигин айтиб бўлас. Аёл сабаб, эй Худойим,
Бу дунёдан кетиб бўлас!

Шарпамни беркитдим. Саҳарлар кулади,
Хайратни ўқитдим гулларга уриб.
Кўзимга ҳайронлар ҳайрон тикилди —
Кунглини бир ёлғон кўйи ўлориб.

Кибор эди ёлғон. Шавқпаст эди —
Тўймасди риёнинг эркалашига.
Менинг кўнглини доим ишқпаст эди —
Кўниасид майсанинг шиврилашига.

Дилим, нима бўлди? Не ўй тергандинг,
Дилим — анков бола — ишончи чексиз.
Худойим кўнглини нега бергандинг —
Менга бўйсунмайди, демас нечукис.

Ким олса-олсин, деб қўйиб юборим,
Юлдузлар ишонган осмон остига.
Вужуу тупроқ эди. Ёмирга кором —
Кўнглим кўкардан ишқинг қасиди.

Хатолик рангиди? Ёлғон авраган:
Ой чиқса кўр деедим, тун-кечаларда.
Ёлғон хур қизман деб уни алдаган —
Иккоби суюланг масти кўчаларда.

Энди мен не қўлай? Шафқат қайди бор,
Ташарди сийласам — сочилиб кетди.
Дилим, кўргон эдинг, куш ўтмас девор —
Энди дарвозанг ҳам очилиб кетди.

Энди мен ҳайронман, ҳайрондан баттар,
Фаршишларга ахир ёлғонга бўлдим.
Вужуу лой. Жон эмас. Қулоқларим кар.
Нима қўлса қўлди мени бу кўнгил!

Кураш тушар бўлди иккита ўсми:
Курашсанг паст-балан ѡрамайдирсан.
Кўнгли чайр бўлгай, баданинг темир —
Иўқса, бу дунёга ярамайдирсан.

Дунё курашинга қизиқмас асли,
Гўрғули ҳайбатли Аломони укам.
Бу сўнгни фаслдор фитналар фасли —
Компьютерлар жангни бошқарар илдам.

Дунёнинг полвонга нима иши бор,
Кўзлари ўт бўлиб ҷаҳонга укам.
Дунёнинг ишқидир азалдан бозор:
Макр сотар дунё — сотиб олар ҳам.

Дунё қарамайди, кўзлари сўқир.
Кураш — бу санъатдир. Шеър эса қанот.

Иккоби бирлашига, юрт бўлади ҳур —
Кўклига учади Бойичибордай от.

Дунё макрబозидир. Ҳақга тоби ўй,
Айтдимику, сўқир деб. Сен тушшинг аришдан.
Макрфуруу кўндири. Мол топсан угу,
Мол ишгарлар ҳамто ҳаром-ҳаришдан.

Дунё беор матоҳ. Шеърни танимайман,
Юртнинг ори учин оғриса жонин.
Энди мен ўлмайман, юрт обод дейман —
Бир ҳадол сатранд қанина қонин.

Ҳали тушнимайсан. Дунё ўз шул,
Худойи меҳр нурни битмаганида.
Аломони бўлмасди, ўтар эди кула —
Жуманбулбул келиб айтмаганида!

Кураш тушаётган эй, половин иним,
Макрни унумта, шевр билмассанг ҳам.
Макрфуруу ўйкар менинг шевримни —
Сени қўлласинда мөхрибон эгам!

Симёғоч, ўйларинг нелар ҳақдадир,
Симёғоч, армонинг қанақа ранде?
Кандайин совга бу, қандайин қадр —
Ок чинни зиркалар қулоқларинида.

Кандай дараҳт эдин, терақми, қайин?
Баргларинг қай оҳанг қўшиқ айттарди?
Дўст, нолаларинг бир бор қайтаргин,
Эгам кўкламини яна қайтарди.

Қарагин майсалар, гуллар ранг очар.
Кўнглини шамолни не ўйнатмайсан?
Булутлар тепангдан ёмғирлар сочар —
Сен эса жойиндан қимир этмайсан.

... Гирром ўйинларда ютиқидингни, ё
Офтобрўй томонида баланд ўғсанисан.
Ё ҳамо айтмоқлиқдан тўхтадин, илло
Тананги бирорвас — ўзиге кессансан.

Бу сўнгги макрми? Ноңардлик, мана —
Бир вужудга икки жазо илашашан:
Бўйинингга икки дор тикиб тортишган, яна
Кочма деб поининни ерга михлашган...

Куашлар сайраси. Елкагнга қўнап,
Зўртага ҳеч ким сени кўнсинга дўйар —
Учмоқлия исенинг кўнсинга дўйар —
Темир оёғларинг қўйиб юбормас!

Мухаббат ТУРОБОВА

Сабғу қаноатни босдим қулоқка

Чарсиласласа юрагида алнга,
Юрт ўёли у садоқатли, фидой.
Шўхлигига умид билан қарариг,
Ўзингиз бўлса шундай бўлсин киройи.

Билсанг агар, яратилган ҳар одам,
Тортиг кетар насабига, наслига.
Авлодимиз тоза, меҳнатдан тошган
Ўхшаб кетар болам бир кун аслига!

***

Қайларда юрибсан, мен севган югит,
Ўқинчларга гарқами менек ҳаётинг.
Бир индуз вужудим кемириб бутун,
Калимага ўйкаш эсладим отинг.

Қайларда юрибсан, мен севган югит,
Ҳеч шодлик қоарму эшикларинги,
Қай бахтили бир сувул толен ёрук,
Тебратар тонг қадар бешикларинги.

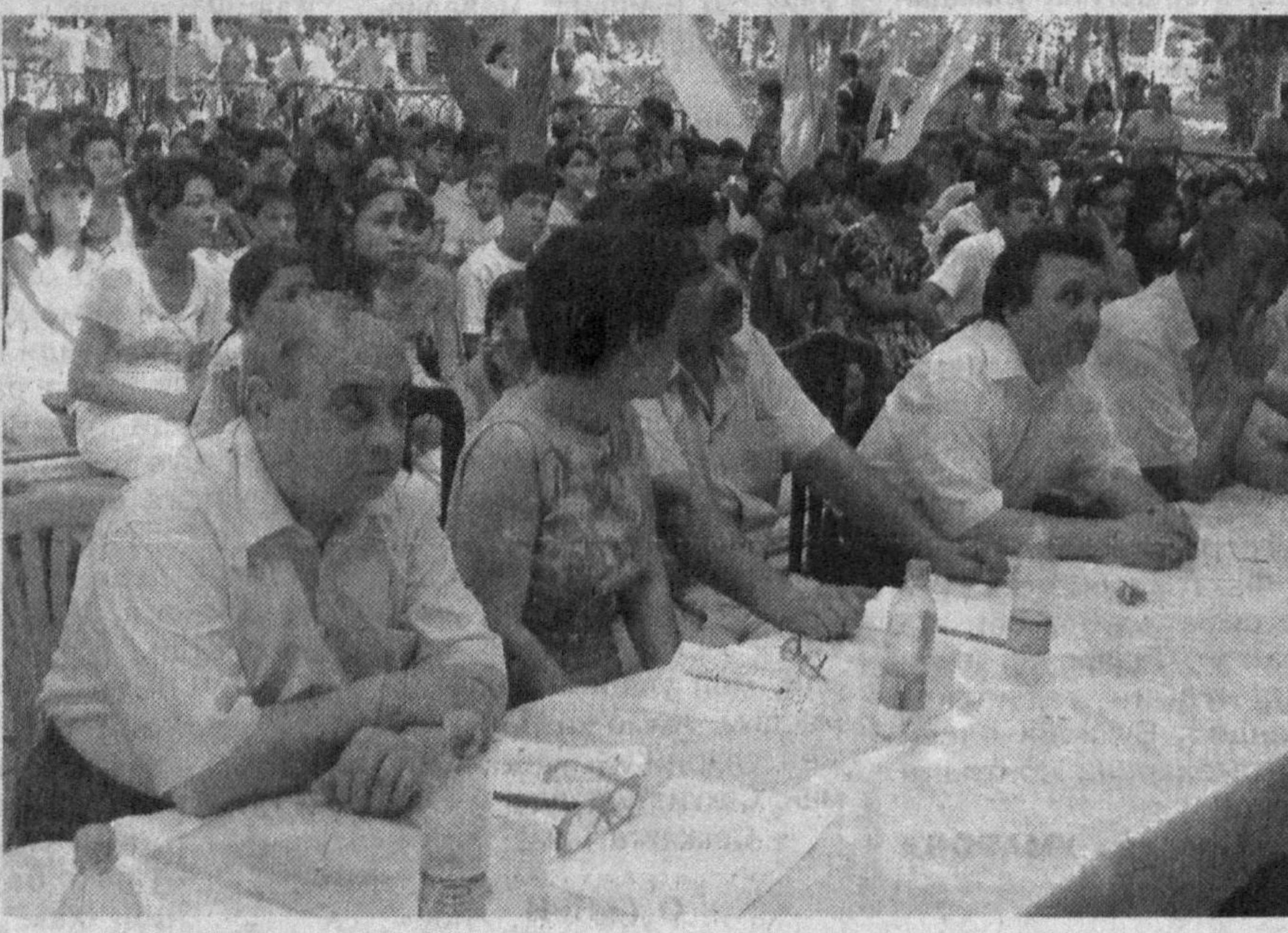
Қайларда юрибсан, мен севган югит,
Балки тўлиб-тошиб сўзлаб ҳикоя.
Қўнглини овларсан, нозитим дерсан,
Мен-чи, тушда кўрсаншу ҳам қифоя.

Қайларда юрибсан, мен севган югит,
Хайёт тизгини учади токқа.
Изтироб шароби қанчалар тахир,
Сабгу қаноатни босдим қучоқча.

Қайларда юрибсан, мен севган югит,
Мардларга Аломони деб қарариг,
Қўзимда ёш билан эслайман бот-бот,
Билалан сен қодир — бон бўлган гўна,

Мардларда юрибсан, мен севган югит,
Зорланмадим, илон, ташлаб кетсан ҳам
Сабаби севардим, севардим қаттиқ,
Шу севги айрилмас то ҳануз ҳамдам!

ИСТЕДОДЛАР ТАНЛОВИ

Маданият ва спорт ишлари вазирлиги,
Тошкент шаҳри Маданият ва спорт ишлари
бошқармаси F. Фулом номидаги маданият ва
истироҳат боғида Ўзбекистон Республикаси
Президенти томонидан ёш истедодлар учун
таъсис этилган «Нижол» мукофоти танлови
бўлиб ўтди.

Танловни Маданият ва спорт ишлари вази-
рининг ўйнобасори Азamat ҳайдаров очи.

Мусиқа йўналиши бўйича Шоҳруҳ Соди-
ков, Сарвар Рахматжоев, Зиёд Рўзимов, Фа-
риҳод Кодиров, Ботир Досимбетов, Нодир Иб-
рагимов, рақс йўналишида Мухаббат Курбо-
нова, Нигора Шоимарданова, академик иж-
рова Доно Абдуллаева, Маҳфуз Исломова,
Мухаббат Дошанова, мумтоз қўшиклий
бўйича Шахноза Одилова, Озод Тилланаза-
ров, ҳилола ҳамидова, эстрада йўналишида
Рустам Расулов, Айвар Расулов, Элдор Йўлдо-
шев, Равшан Солиев, Диёр Махкамов, Замира
Орирова, Жасур Мирзоатов, Абдували Рах-
бов, Ёдгор Мирзажонов, Нилуфар Кўчимова-
лар ўз маҳоратларини намойиш этилди.

Мухтасархон КАРИМОВА

Р.ИСЛОМОВ олган суратлар.

«Кизим, сен менинг энг гўзал шеъримсан...»

Марина ЦВЕТАЕВА

Марина Цветаева нафакат рус адабиётининг, балки жаҳон адабиётининг йирик вакилидир. Шунинг учун ҳам унинг ҳаёти ва иходи, кубончи изтироблари фақат бир даврга, бир миллаттагина тегиши эмас.

«Кисматимдағамлар имрўз...» деб бориши кассоси ширина ҳаёти ва иходини ўзбек китобхоналар ҳам яхши билдишади.

Шоирининг мураккаб тақдирини унинг ягона вориси, издоши, кизи — Ариадна Эфроннинг «гўзан гамлари» сиз тасаввур килиш мүшкун.

А.Эфрон умр бўйи ҳаётининг шафқатсиз зарбаларига Марина Цветаева ва Сергеј Эфроннинг кизи бўлиб жавоб ҳайтарида, аммо уз оламини ҳам яратоғланган ШАҲСЭД эди...

Ариадна Сергеевна Эфрон (1912-1975)нинг болалиги, ёшлиги адабий муктингин қайноси нафасидан кечди. У болалигидан кинич-кинич шеълар, эзаликлар ёза бошлаган эди. Марина Цветаева кизининг кораламаларини «Киш аломатлари» да бошлаб, эзаликларни ташкилайди.

Ариадна Сергеевна Эфрон (1912-1975)нинг болалиги, ёшлиги адабий муктингин қайноси нафасидан кечди. У болалигидан кинич-кинич шеълар, эзаликлар ёза бошлаган эди. Марина Цветаева кизининг кораламаларини «Киш аломатлари» да бошлаб, эзаликларни ташкилайди.

Ариадна Сергеевна Эфрон (1912-1975)нинг болалиги, ёшлиги адабий муктингин қайноси нафасидан кечди. У болалигидан кинич-кинич шеълар, эзаликлар ёза бошлаган эди. Марина Цветаева кизининг кораламаларини «Киш аломатлари» да бошлаб, эзаликларни ташкилайди.

Ариадна Сергеевна Эфрон (1912-1975)нинг болалиги, ёшлиги адабий муктингин қайноси нафасидан кечди. У болалигидан кинич-кинич шеълар, эзаликлар ёза бошлаган эди. Марина Цветаева кизининг кораламаларини «Киш аломатлари» да бошлаб, эзаликларни ташкилайди.

Ариадна Сергеевна Эфрон (1912-1975)нинг болалиги, ёшлиги адабий муктингин қайноси нафасидан кечди. У болалигидан кинич-кинич шеълар, эзаликлар ёза бошлаган эди. Марина Цветаева кизининг кораламаларини «Киш аломатлари» да бошлаб, эзаликларни ташкилайди.

Ариадна Сергеевна Эфрон (1912-1975)нинг болалиги, ёшлиги адабий муктингин қайноси нафасидан кечди. У болалигидан кинич-кинич шеълар, эзаликлар ёза бошлаган эди. Марина Цветаева кизининг кораламаларини «Киш аломатлари» да бошлаб, эзаликларни ташкилайди.

Ариадна Сергеевна Эфрон (1912-1975)нинг болалиги, ёшлиги адабий муктингин қайноси нафасидан кечди. У болалигидан кинич-кинич шеълар, эзаликлар ёза бошлаган эди. Марина Цветаева кизининг кораламаларини «Киш аломатлари» да бошлаб, эзаликларни ташкилайди.

Ариадна Сергеевна Эфрон (1912-1975)нинг болалиги, ёшлиги адабий муктингин қайноси нафасидан кечди. У болалигидан кинич-кинич шеълар, эзаликлар ёза бошлаган эди. Марина Цветаева кизининг кораламаларини «Киш аломатлари» да бошлаб, эзаликларни ташкилайди.

Ариадна Сергеевна Эфрон (1912-1975)нинг болалиги, ёшлиги адабий муктингин қайноси нафасидан кечди. У болалигидан кинич-кинич шеълар, эзаликлар ёза бошлаган эди. Марина Цветаева кизининг кораламаларини «Киш аломатлари» да бошлаб, эзаликларни ташкилайди.

Ариадна Сергеевна Эфрон (1912-1975)нинг болалиги, ёшлиги адабий муктингин қайноси нафасидан кечди. У болалигидан кинич-кинич шеълар, эзаликлар ёза бошлаган эди. Марина Цветаева кизининг кораламаларини «Киш аломатлари» да бошлаб, эзаликларни ташкилайди.

Ариадна Сергеевна Эфрон (1912-1975)нинг болалиги, ёшлиги адабий муктингин қайноси нафасидан кечди. У болали

